

Szószék és karzat - Bikács [1]

Groups audience:

[Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Levéltára](#) [2]

A település kis evangélikus temploma közvetlenül a Türelmi Rendelet után, 1785-86 között épült. Kezdetben a gyüleket csak a templom, illetve a harangláb megépítésére kapott engedélyt.

A hajó három oldalán karzatok bővítik a belső teret: orgonakarzat, valamint faoszlopos oldalkarzatok, melyeknek a mellvédjén az ótestamentumból és Jézus életéből vett jelenetekkel díszített, festett fatáblák láthatók. A faoszlopos karzatok mellvédjén levő fatáblák stílusa eltérő. Ennek oka a templom későbbi, XIX. századi bővítése. [1]

Katolikus behatásról árulkodik a szószékoltár fölötti baldachinos megoldás, az úgynevezett cibóriumos szószékoltár (Oltár fölött oszlopokon álló szilárd mennyezet >cibórium< [3]), mely egyedülálló a hazai egyházi építésztörténetben. [1]

A karzat már a középkor óta létező és gyakran használt építészeti elem volt, de téralkotó, térformáló tényezővé igazán csak a protestáns templomokban vált. A Kárpát-medencében kialakult gyakorlat szerint az artikulás templomok (az 1681:26. törvénycikkben meghatározott helységek, melyekben az evangélikusok és reformátusok hivatalosan is gyakorolhatták vallásukat [4]) korában és közvetlenül a türelmi rendeletet követő időszakban, amikor még jelentős korlátozások voltak érvényben a templomok külső kialakítását és alapterületét illetően, a minél nagyobb létszámú hallgatóság elhelyezését oldották meg használatukkal. A belső térbe hangsúlyosan belépő elemek erőteljes vízszintes vonala a bejáratától a szószékoltárig vezette a belépő tekintetét, és meghatározta a figyelem irányát.

Magyarországon karzatképek a Dunántúlon csak Tolna megyében találhatóak, és jelenlétük erős szálakkal kötődik a bevándorolt németység kulturális hagyományaihoz. A Tolna megyei evangélikus templomok közül tíz helyen van jelenleg is festett karzatkép (Bikács, Bonyhád, Felsőnána, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kéty, Mekényes, Murga, Sárszentlőrinc és Varsád). A feliratokkal vagy bibliai idézetekkel kiegészített karzatképeket Bonyhád kivételével valamennyi templomban a karzatok pusztá deszkáira festették, legfeljebb némelyiküket faragott-festett kerettel látták el. A táblaképeket idéző jelenetek az adott templomon belül minden esetben egységes méretűek, és egy minden templomban sajátos módon meghatározott és felépített sorrendet követnek.

A templomkarzatok legtöbbször az apostolok és a bibliai jelenetek közötti elválasztó elemként festett vázák, virágcsokrok és növényi ornamensek szolgálnak. Az igen változatos alakot öltő, többnyire copf stílusú vázák még a templomon belül is egyediek. Közöttük még véletlenül sem lehet fellelni két egyforma darabot. A festett karzatú evangélikus templomok között csak Bikácson, Kétyen, Mekényesen és Varsádon jelennek meg ilyen motívumokkal díszített mezők. A vázákat Bikács kivételével, ahol egy-egy stilizált levelekből összeálló forma is megtalálható, szinte mindenütt jellegzetes virágfüzerek, fonatdíszek, indák és rózsacsokrok egészítik ki. [5]

A bikácsi karzat egésze festett, rajta a kék alapszín dominál, a feliratok német nyelvűek. Fűrészelt, hullámos kialakítású alsó széle egyszerű, festett virágmotívumokkal díszített. A szintén festett keretű

táblaképek között, elválasztó elemként ugyancsak kék alapszínű, festett, korinthuszi fejezetet imitáló oszlopok állnak. A képeken belül maguk a bibliai jelenetek nagyobb perspektívából, tájba helyezve, messzebről vannak ábrázolva, ami a festő számára lehetővé tette, hogy kevesebbet foglalkozzon a nagyobb rajztudást igénylő arcok kidolgozásával. A történetben szereplő alakok ábrázolása anatómiailag viszonylag pontos, a lendületes, térbe helyezett ábrázolásmód pedig a bibliai történeteket elbeszélésszerűen, a maguk folyamatában mutatja be, ami azonban egyáltalán nem mondható el a bővítés után készült sokkal statikusabb, síkszerűen ábrázolt jelenetekről. A képsorozatot készítő festő számára különösen fontos volt a háttérként megfestett táj pontos ábrázolása. Maga a háttér egyik képen sem passzív keretként szolgál a jelenethez, hanem élő növényekből, fákból és felhőkből áll össze. Minden képen az ábrázolt történet tartalmához igazodó, egyedi kialakítású háttér előtt zajlik a cselekmény.

A templombővítés után készült dilettánsabb karzatképek pedig az előző képek stílusát utánozni próbáló, szinte gyerekrajz-szerűen naiv ábrázolások.

Német viszonylatban eddig nem sikerült analógiát illetve közvetlen párhuzamot találni, melyet a színhasználatban és a kompozícióban ezeknél a karzatképeknél előképként lehetne említeni. Annál inkább található párhuzam a felvidéki, javarészt szlovák eredetű evangélikus emlékekkel. Kezdetben ugyanis jelentősebb szlovák evangélikusság is érkezett Tolna megyébe.

Bikács karzatképei a szószékoltár felől nézve a hajóban, a baloldali karzaton kezdődnek és a bejárat felé haladnak, majd ott visszafordulnak, és a szószékoltárig tartanak. A karzatok rövid, szószékoltár felé eső oldalain 2-2 festett váza látható. Egyfajta szimmetriára való törekvés fedezhető fel a karzatképek között abban is, hogy a karzatok két oldalán egyenlő arányban szerepelnek az ó- és az újszövetségi jelenetek.

A templom tornyának építésekor a karzatot is megtoldották másfél ablaktengelynyivel, azaz a karzat vonatkozásában három-három képpel. Ezek szerint pótlólag került fel a karzatokra a 9., 10., 11. kép az Ószövetségből illetve a 12., 13., 14. kép az Újszövetségből. Ezen kívül még átfestették a 15. képet is, mivel az valószínűleg a régi templomban az első újszövetségi képet, feltehetően Jézus születését ábrázolta. A 15. kép egyes elemei a korábban készült képekre hasonlítanak (fák, nap), míg az alakok és az épületek megformálása már a későbbi művész provinciálisabb stílusára utalnak. Ezen kívül még megfigyelhető a felirat újraalapozásának kopása alól előtűnő régi felirat egy-egy olvashatatlan foszlánya is. A két korszak között eltérőek a képkeretek virágmotívumai és az elválasztó oszlopok megformálása is. Ennek ellenére a képsor teljesnek tekinthető. [6]

Forrás:

[1] <http://tolnavar.hu/aktualis/2017/10/oltari-kirandulohely-elo-barokk-csod...> [3]

[2] <https://epitesimegoldasok.hu/muemleki-tetoszerkezet-komplex-rekonstrukci...> [4]

[3] <http://tar.liturgia.hu/Liturgia/Liturgikus%20Lexikon/lexikon/litlexb.htm> [5]

[4] <http://lexikon.katolikus.hu/A/artikul%C3%A1ris%20helyek.html> [6]

[5] <http://www.evangelikus.hu/karzatok-karzatfestmenyek> [7]

[6] <http://doktori.btk.elte.hu/art/harmati/diss.pdf> [8]

<http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=8552> [9]

Kategória:

Index fotó:

Rövid leírás:

Nem mindennapi élményben lehet részük azoknak, akik ellátogatnak a mezőföldi Bikács evangélikus templomába: egy történelmi és egyházi kincs rejtőzik a faluban. Szószéke, karzata igaz barokk csoda! [1] Az egyhajós, három oldalon körbemenő karzattal ellátott templom a vidéki, protestáns barokk templomépítészet egyik szép és értékes példája. Belső kialakítása - fafaragású, baldachinos szószékoltára, színesre festett karzata egyházművészeti örökségünk értékes részét képezi. [2]

Engedélyezés a főoldalra:

Engedélyezve

Település:

[Bikács](#) [11]

Ábrázolt személy, vagy objektum megnevezése:

szószékoltár és karzat

Készítés technikája:

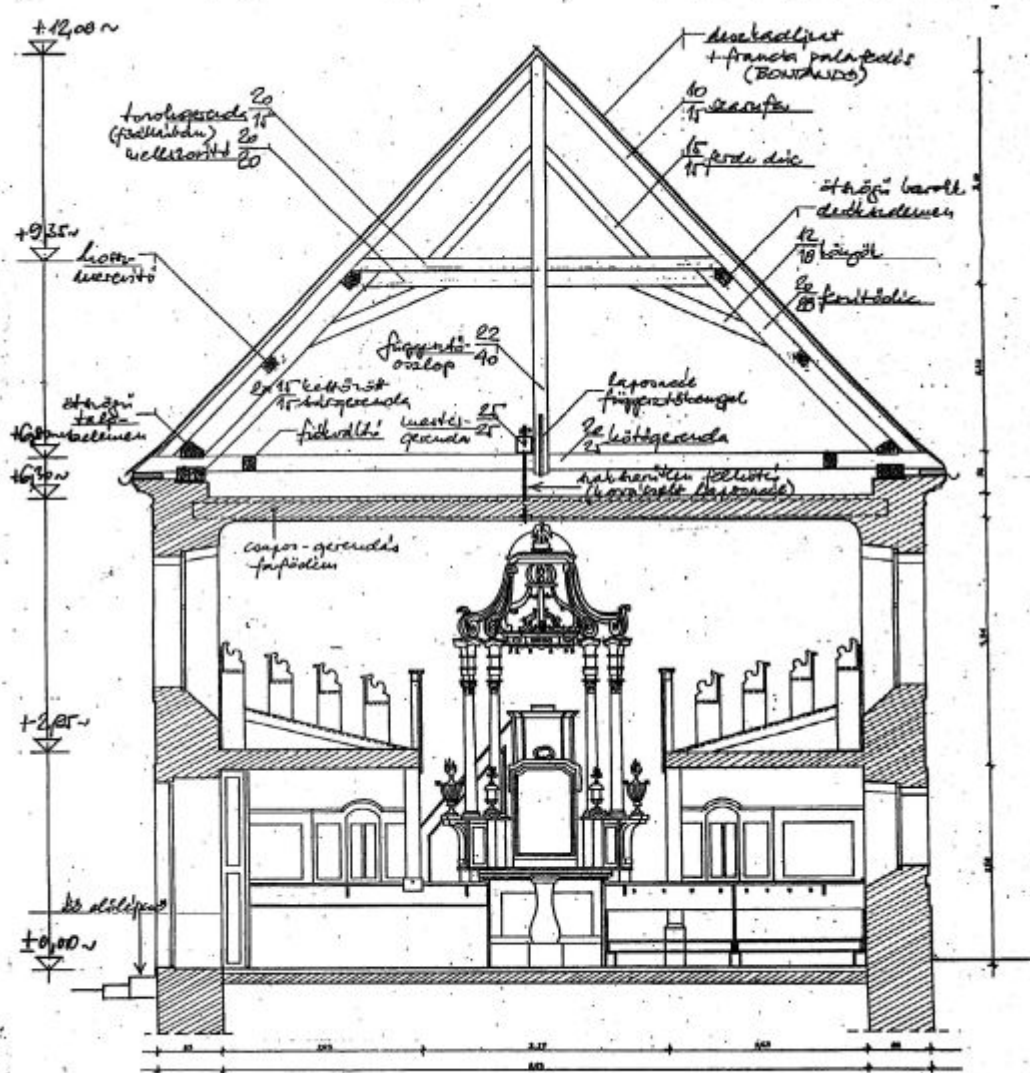
festett

Örökség fotók:

2017. Copyright - MNL

Forrás webcím: http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/szoszek_es_karzat_bikacs

Hivatkozások

- [1] http://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/szoszek_es_karzat_bikacs
- [2] <http://reformacio.mnl.gov.hu/tml>
- [3] <http://tolnavar.hu/aktualis/2017/10/oltari-kirandulohely-elo-barokk-csoda-bikacson>
- [4] <https://epitesimegoldasok.hu/muemleki-tetoszerkezet-komplex-rekonstrukcioja.html>
- [5] <http://tar.liturgia.hu/Liturgia/Liturgikus%20Lexikon/lexikon/litlexb.htm>
- [6] <http://lexikon.katolikus.hu/A/artikul%C3%A1ris%20helyek.html>
- [7] <http://www.evangelikus.hu/karzatok-karzatfestmenyek>
- [8] <http://doktori.btk.elte.hu/art/harmati/diss.pdf>
- [9] <http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=8552>
- [10] http://reformacio.mnl.gov.hu/epített_orokseg/kepi_abrazolasok
- [11] <http://reformacio.mnl.gov.hu/telepulesek/bikacs>